

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.38(3302) ●

● ЧАЦВЕР, 11 КАСТРЫЧНІКА, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

У гасцінную Самару — са сваімі песнямі
У Паволжы штогод пад час “Дажынак” ладзіцца вялікі беларускі дзіцячы фест мастацтваў **Стар. 2**

Праз Манпарнас — дадому...
Уражанні з выставы “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі” **Стар. 3**

Сучасны погляд на даўнія скарбы
За чатыры дні аўтападарожнікі пераадолелі больш за паўтары тысячы кіламетраў па Палессі **Стар. 4**

ТРАДЫЦЫ

Што ні край — то звычай!

Былыя кірмашы адраджаюць у мястэчку Уваравічы на Гомельшчыне

Нядаўна пабываў я на цудоўным свяце-кірмашы. Там даведаўся, што раней у прыгожым мястэчку Уваравічы — афіцыйна яно называецца: гарадскі пасёлак — калісьці ладзіліся вялікія кірмашы-базары, розныя выставы. Весялілі народ скамарохі, пацешнікі, нахвальвалі пэўныя тавары зазывалы. Можна было ўсім патанчыць ды паспяваць. Месца, дарэчы, для такіх імпрэз вельмі зручнае: Уваравічы ж непадалёк ад Гомеля, у Буда-Кашалёўскім раёне. Спрадвеку тут жылі — і жывуць! — у ладзе й добрым складзе беларусы, рускія, украінцы, яўрэі і прадстаўнікі іншых нацыянальнасцяў. Прычым жывуць дружна, разам спраўляюць святы і абрады.

Вось і адраділі ў мястэчку супольна, талакою, “Кірмаш-базар” па-новаму. Прыехалі на яго людзі як з навакольных селішчаў раёна і вобласці, так і са Жлобіна, Гомеля, Мінска. Шчыравалі на кірмашы таленавітыя народныя майстры, спевакі, танцоры.

А музыкі, дзівіўся я, на чым толькі ні ігралі: і на чыгунах вялікіх, у якіх вяскоўцы бульбу ў печы вараць, і на пральных дошках (былі раней такія ў гаспадарцы), і на гра-

І Мікалай Котаў (злева) таксама весяліў люд на кірмашы

бёнках, якімі некалі лён часалі. Дадавалі свае галасы ў мелодыю цудоўнага восеньскага свята бубны, гармонікі і нават ткацкія прылады — эх, для талентаў заўсёды знойдзецца, на чым сыграць! І пад тую музыку, павярце мне, ногі й мае не маглі на месцы ўстаць ды самі йшлі ў скокі. А які чуд — восенскія гандлёвыя рады ў гэтым беларускім

На цэнтральныя вуліцы мястэчка Уваравічы вярнулася даўня

мястэчку! Яны вабілі адборнай гароднінай і садавінай: бульбай, памідорамі, гуркамі, капустай, буракамі, яблыкамі, грушамі... Усяго хапала і — кожнаму хапіла, каб зрабіць нарыхтоўкі на зіму.

Я вельмі парадаваўся, што сапраўдныя энтузіясты з жывымі, адкрытымі да творчасці сэрцамі, з добрым густам ёсць у мястэчку, дбаюць пра адраджэнне традыцый свайго краю. І ўжо мараць, каб гэты багаты кірмаш стаў святам абласным. У ліку тых, хто ўкладвае ў кірмаш часцінку сваёй душы — Любоў Мацвееўна Родава, Ігар Пятровіч Чванчанка, Галіна Віктараўна Барысенка, спецыялісты Гомельскага ўпраўлення культуры і Абласнога цэнтра народнай творчасці.

А пішу я ў паважаную мной газету “Голас Радзімы” — каб і

нашы землякі ў розных краінах ведалі, што адрадіўся, пачаў новую гісторыю знакаміты ўваравіцкі Кірмаш. А можа, і самадзейным беларускім гуртам з замежжа захацацца спрычыніцца да наступнага свята? То сплануйце свой час — і прыезджайце! Будзем разам весяліцца, радавацца, адраджаць традыцыі Бацькаўшчыны. А заадно адзін і другога ўсё самае лепшае пераймаць. Бо мы ж, беларусы, дзе б ні былі — адной Бацькаўшчыны дзеці, і усе — сваякі. Дарэчы, пра беларускія народныя абрады я нядаўна кнігу цікавую напісаў, вельмі ўсім землякам, што працу суполак ладзяць у замежжы, яна будзе патрэбнаю. Ды пра тое — калі іншым разам.

Мікола Котаў, фалькларыст

ЗЯМЛЯ БАЦЬКОЎ

Новая місія старых храмаў

Актуальнай тэме былі прысвечаны Еўрапейскія дні спадчыны ў Беларусі

Адам Мальдзіс, Кастусь Сталярчук

У Еўрапейскія дні спадчыны Міністэрства культуры сумесна з Інстытутам культуры Беларусі і Музеям гісторыі горада Мінска ладзілі сустрэчу экспертаў за круглым сталом. Атрымалася вельмі зацікаўленая, жывая гутарка з удзелам прадстаўнікоў міністэрстваў культуры, спорту і турызму, Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА, Інбелкульты, іншых арганізацый. Адзначалася, што краіна валодае багатым рэсурсам нематэрыяльнай і матэ-

рыяльнай спадчыны. Гэта касцёлы і цэрквы, палацы і замкі, курганы і гарадзішчы, розныя абрады і традыцыйныя рамёствы, народныя гульні і танцы, легенды і паданні... І варта больш актыўна ўключыць усё гэтае багацце, культурныя ландшафты ў агульны жыццёвы кантэкст, асабліва ў турсферу, у турмаршруты. Вялікі акцэнт рабіўся на супрацоўніцтве галін культуры, адукацыі, турызму і рэлігійных устаноў.

На пасяджэнні круглага стала “Гісторыка-культурныя каштоўнасці як аб’екты культурнага турызму” ўступнае слова меў намеснік

Круглы стол праходзіў у Музеі гісторыі Мінска

міністра культуры Віктар Кураш. Далей рэй вяла мадэратар Ала Сташкевіч, суп-

рацоўніца Інстытута культуры Беларусі. Па яе словах, у культурнага турызму ёсць

відавочныя поспехі. Бо беларускія грамадзяне і госці краіны наведваюць з ахво-

тай такія аб’екты ЮНЕСКА, як Нясвіжскі і Мірскі замкі, Белаўежская пушча. Папулярныя Полацк, Гомель, Тураў, Гродна, Брэст, Мсціслаў, Камянец, возера Нарач і Браслаўскія азёры. Аднак па гэты час не вызначана: колькі наведвальнікаў у стане прыняць той ці іншы помнік архітэктуры ці прыроды. На жаль, часам нівелюецца сапраўдная каштоўнасць гістарычных ландшафтаў. А ў такіх аб’ектах нематэрыяльнай культуры, як абрады “Цары”, “Жаніцьба Цярэшкі” аўтэнтычнасць падмяняецца псеўдакультурай, шырпатрэбам. → **Стар. 2**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

У гасцінную Самару — са сваімі песнямі

У Паволжы штогод пад час свята “Дажынкi” ладзіцца вялікі беларускі дзіцячы фэст мастацтваў

Кажуць, для таго, каб лепш ведаць краіну, трэба пазнаёміцца з яе культурай, нацыянальнымі традыцыямі і звычаямі. Асаблівае значэнне гэта мае для людзей, якія жывуць за мяжой, удалечыні ад Бацькаўшчыны. Такія думкі былі ў Ірыны Глускай, прэзідэнта Самарскай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў “Руска-Беларускае Братэрства 2000”, калі яна вырашыла ладзіць на самарскай зямлі дзіцячы фэст мастацтваў “Беларусь — мая песня!”. Першы з іх прайшоў у 2004 годзе, і яны ладзяцца штогод, як адзін са складнікаў беларускага свята “Дажынкi”. На фэсце хыхары Самары далучаюцца да багатай культурнай спадчынай Беларусі.

Сёлета фэст ужо ў восьмы раз збярэ беларусаў ды іх сяброў на плошчах 82-й школы Самары — творчага партнёра суполкі беларусаў. Цяпер поўным ходам ідзе падрыхтоўка да грандыёзнага свята. Яго ўдзельнікі спачатку “абкатаюць” конкурсныя нумары 20 і 21 кастрычніка, пройдзе адбор лепшых выканаўцаў, а праз тыдзень і Гала-канцэрт лаўрэатаў і дыпламантаў VIII Абласнога беларускага дзіцячага фэсту мастацтваў “Беларусь — мая песня!”. Пад час фэсту ладзіцца і конкурс дзіцячых работ “Восенская мазаіка”. У намінацыі “Вырабы з бульбы” прапануецца зрабіць розныя кампазіцыі з “каравы беларускіх палёў” і іншай гародніны, будучы і “Букеты восені” — з каласоў, лісця, кветак, садавіны і іншых дароў прыроды. А юныя мастакі пазмагаюцца за прызы ў намінацыі “Беларусь у малюнках”. Усе ўдзельнікі конкурсу будучы адзначаны граматамі, а лепшыя атрымаюць дыпламы і памятныя падарункі. На конкурсе, дарэчы, працуе прафесійнае журы, у яго

Шмат юных талентаў збірае самарскі штогадовы фэст “Беларусь — мая песня!”

складзе два заслужаныя дзеячы культуры Расіі.

Па традыцыі на Гала-канцэрт фэсту запрашаюцца прадстаўнікі ўлады, ветэраны вайны, пенсіянеры, прадстаўнікі ад нацыянальных дыяспар Самаршчыны. Фэст ужо стаў візітнай карткай беларусаў на самарскай зямлі.

Асабліваць сёлета фэсту, лічыць Ірына Міхайлаўна, у тым, што ён ладзіцца ў Год кнігі, аб’яўлены ў Беларусі. А яшчэ беларусы Самары разам адзначаюць 130-я ўгодкі Янкі Купалы і Якуба Коласа, у жніўні актывісты суполкі правялі музычна-літаратурную вечарыну “Максім Танк: пясняр беларускага народа” — да сотых угодкаў славнага паэта. “І паколькі ў сёлетнім календары гэтакі россып юбілейных дат, то і ўключэнне твораў класікаў беларускай літаратуры ў конкур-

сныя нумары ўдзельнікаў — абавязковая ўмова сёлета фэсту, — кажа Ірына Глускага. — Як і ў папярэднія гады, у праграме фэсту паўдзельнічаюць дзіцячыя самадзейныя гурты і салісты з агульнаадукацыйных, музычных школ і школ мастацтваў Самарскай вобласці. Прычым у сваіх нумарах яны прадставяць узоры народнай творчасці, традыцыі і звычаі беларускай культуры”.

Усе ўдзельнікі фэсту будучы заахвачаны, а лаўрэатаў ушануюць дыпламамі за высокае выканальніцкае майстэрства, уклад у пашырэнне беларускай культуры на Самарскай зямлі і памятнымі падарункамі.

Мы спецыяльна расказваем пра цікавы фэст, які не першы год ладзяць нашы сябры з Паволжа, напярэдадні яго правядзення, каб і ў рэгіёнах Расіі, іншых

краінах беларусы ведалі пра яго. Можа, некаму захочацца завітаць на свята, паўдзельнічаць у ім? То калі ласка — арганізатары адкрыты да супрацоўніцтва.

“Я не сумняваюся, што VIII Абласны беларускі дзіцячы фэст мастацтваў “Беларусь — мая песня!” у чарговы раз збярэ шмат сяброў і павялічыць колькасць прыхільнікаў беларускай культуры на Самарскай зямлі”, — перакананая Ірына Глуская.

А на пацвярджэнне таго, што беларусы заўсёды рады сябрам, яна ахвотна прачытала на памяць адметны ўрывац з верша “Беларусь”: “Палюбіць Беларусь нашу проста, / За гасцінных і шчодрых людзей, / Боль чужы адчуваюць тут востра, / І страчаюць прыветна гасцей”.

Мікалай Бойка, журналіст, уладжэнец Кобрынскага раёна

ВЕСТКИ

Настаўнік, Пясняр...

Іван Іванаў

Сёлетнія юбіляры Якуб Колас і Максім Танк, нягледзячы на рознасць узростаў, шчыра сябравалі

Прыцягненне сэрцаў — гэта, бадай, не толькі паэтычны вобраз, але і адлюстраванне пэўнай цалкам рэальнай з’явы. Нехта даспадобы нам, а хтосьці — ну ніяк... А гэтых вялікіх, народных паэтаў, хоць яны і былі рознымі па ўзросце, доўгія гады вычыла цеснае сяброўства. Сёння вядома, што знаёмства, спачатку завочнае, Якуба Коласа з Максімам Танкам адбылося ў 37-м ці 38-м годзе, калі яшчэ з адзеленай мяжой Заходняй Беларусі малады паэт даслаў ужо прызнанаму старэйшаму калегу свой зборнік вершаў. Сын класіка Міхась Міцкевіч успамінае, што ўважліва прачытаўшы кнігу, Колас сказаў: “Гэта сапраўдны сын беларускай зямлі!”. На выставе “...Я заўжды помню голас Твой”, што зроблена да 100-х угодкаў Максіма Танка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, можна даведацца і пра такія цікавыя факты. Аказваецца, крыху пазней, у кастрычніку 1939-га, у лісце да Сяргея Гарадзецкага Якуб Колас напісаў: “Он — поэт огромного дарования”. Высока цаніў Колас і майстэрства маладшага калегі як перакладчыка.

Пазней, у аб’яднанай Беларусі, пісьменнікі разам удзельнічалі ў розных сходах, з’ездах, нарадах, сумесна выязджалі ў Маскву, Ленінград. Сустрэчы перараслі ў шчырае сяброўства. Максім Танк заўсёды быў жаданым госцем у

Якуб Колас, Максім Танк, Максім Лужанін на возеры Нарач

доме Коласа. Незадоўга да смерці Канстанціна Міхайлавіча яны сустракаліся на возеры Нарач. У архівах музея зберагаюцца і здымкі з тае развігальнай пабыўкі... Максім Танк сябраваў з сям’ёй сябра і пасля яго смерці. На тытульным лісце зборніка вершаў “След бліскавіцы” чытаем: “На добрыя ўспаміны аб нашых нарачанскіх сустрэчах дарагому Данілу Канстанцінавічу Міцкевічу. Максім Танк. Мінск 10/ XII.57 г.” А Колас, нагадаем, пакінуў гэты свет за рабочым сталом 13 жніўня 1956 года.

На выставе прадстаўлены кнігі Максіма Танка з дарчымі надпісамі Якубу Коласу, вершы-прысвячэнні сябру, фотаздымкі. Там бачна, што звароты да Коласа — Настаўнік, Бацька, Пясняр — Максім Танк у знак вялікай павагі заўсёды пісаў з вялікай літары.

Генадзь Зяньковіч, кіраўнік Асацыяцыі беларусаў муніцыпалітэта Кішыніёва

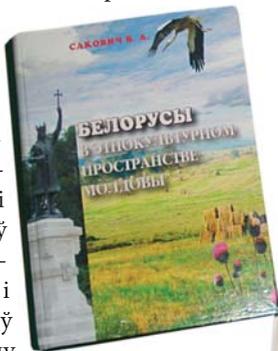
ВЕСТКИ

Кніга, якой можна ганарыцца

На Міжнародным выставачным салоне “Кніга 2012 года” ў Кішыніёве выданне былога пасла Беларусі ў Малдове Васіля Саковіча адзначана Ганаровым дыпламам

Я ўжо расказваў чытачам “Толасу Радзімы”, як мы, сябры Асацыяцыі беларусаў муніцыпалітэта Кішыніёва, наладзілі прэзентацыю кнігі “Беларусы ў этнакультурнай прасторы Малдовы” былога Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Малдове Васіля Саковіча. Хачу падзяліцца яшчэ адной радаснай навіной: наш шановны зямляк і яго салідная праца ўшанаваны на прэстыжным Міжнародным

кніжным салоне. Ён праходзіў у сталіцы Малдовы. Дыпламанта павіншавалі арганізатары салона —

прадстаўнікі Міністэрства культуры Малдовы, Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Малдова па справах ЮНЕСКА і

Нацыянальнай бібліятэкі Малдовы. Васіль Андрэевіч атрымаў разам з дыпламам і грашовую прэмію.

Мы ганарымся, што кніга пра беларусаў Малдовы атрымалася — на славу. Дарэчы, ужо нямала нашых суайчыннікаў атрымалі манаграфію “Беларусы ў этнакультурнай прасторы Малдовы” з дарчымі подпісамі, аўтографамі аўтара. Сярод іх і вядомая оперная спявачка Маргарыта Будзей: яе прадзед, прызналася яна ў адным з інтэрв’ю, “некалі ўзначальваў цар-

кву ў Магілёве”. Помніцца, на прэзентацыі спявачка атрымала каштоўны падарунак з рук аўтара, а ў знак удзячнасці гучала яе цудоўнае мецца-сапрана. Варта згадаць, сёлета ўвесну Маргарыта спявала і ў Мінску на чарговым конкурсе “Песні, якія нас аб’ядноўваюць” у канцэртнай зале Палаца культуры Мінскага трактарнага завода. За цудоўнае выкананне песень “Дарогі” і “Ave Maria” беларуска з Малдовы атрымала дыплом “За высокае выканальніцкае майстэрства і служэнне мастацтву” з рук народнага артыста Беларусі Леаніда Захлеўнага.

Супрацоўніца Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА Наталля Счасновіч і ксёндз-пробашч касцёла святых Сымона і Алены Уладзіслаў Завальнюк на выставе “Спадчына і турызм”

ЗЯМЛЯ БАЦЬКОЎ

Новая місія старых храмаў

(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

Пра развіццё эка- і агра-турызму раскажаў дырэктар Дэпартаменту па турызме Міністэрства спорту і турызму Вадзім Кармазін. Першабытная прырода, чыстае паветра, гасцінныя гаспадары, натуральная ежа — гэта прываблівае турыстаў, у тым ліку з Расіі і Германіі. Замежным гасцям прапануецца звыш тысячы розных маршрутаў для вандроўкаў. Зрэшты, тут можа ўзнікнуць пытанне: нашто на неабазнамага турыста абрушваць столькі новай інфармацыі?! Можа, вар-

та аблегчыць яму выбар ды падзяліць маршруты на міжнародныя, агульнакраінныя, абласнога і раённага значэння? Пад час свайго выступлення першы з аўтараў гэтых радкоў аддаў перавагу пяці значным шляхам: “З варагаў у грэкі” (па Дзвіне і Дняпры), “Беларускі экватар” (уздоўж дарогі ад Брэста да ўсходняй мяжы), “Беларускае залатое кольца” (абдымае пяць замкаў: у Нясвіжы, Міры, Навагрудку, Лідзе і Гальшанах, месцы нараджэнняў Якуба Коласа і Янкі Купалы, прабывання Агінскага, Багушэвіча і Міцкевіча,

некалькі іншых памятных мясцін і, вядома ж, музеяў, а ўсё можна пабачыць за тры дні), “З пушчы ў пушчу” (прапануецца падарожжа ад Белавежскай да Налібоцкай пушчы або нават да мясцін над Беразіной) і “Па абарончых храмах, святынях з цудадзейнымі абразамі і замкамі”.

Апошні маршрут мае асаблівыя перспектывы. Для ЮНЕСКА прапанаваны падобны праект, тэрытарыяльна аб’яднаны з Польшчай і Літвой. Толькі ў Беларусі, дзе з захаду пагражалі крыжакі, а з усходу татар-мангольскія захоп-

нікі, існавала “двухбаковая” патрэба ў абароне. Таму беларускія землі і называлі “краінай замкаў” (ад многіх з іх засталіся толькі гарадзішчы). А ад крыжакоў найлепей было хавацца і абараняцца ў хрысціянскіх храмах: гэта разбурала апраўданні захопнікаў, нібыта змагаюцца яны “законна”, з паганцамі. Таму і ўзніклі адметныя помнікі архітэктуры, гісторыі і рэлігіі ўздоўж цяперашняй беларуска-літоўскай мяжы, ад Гродна да Камаёў ці Браслава, адкуль лёгка трапіць для працягу насычанага аб’ектамі падарожжа ў суседнюю краіну.

Пра спецыфіку прабывання турыстаў у храмах, асабліва ў час набажэнстваў, гаварыў на круглым сталі ксёндз Уладзіслаў Завальнюк, пробашч касцёла ў імя святых Сымона і Алены ў Мінску. Ён звярнуў увагу, што ў “чырвонай” святыні знаходзіцца адна з аўтэнтчных копіяў Турынскай плашчаныцы. Па яго меркаванні, падтрыманым іншымі прамоўцамі, для такога помніка еўрапейскай спадчыцы трэба было б узвесці спецыяльную міжканфесійную капліцу намаганнямі вернікаў розных краін Усходняй і Цэн-

тральнай Еўропы.

У музеі ладзілася выстава “Спадчына і турызм”: 40 фотаработ розных аўтараў. Можна было пабачыць найбольш значныя аб’екты матэрыяльнай і нематэрыяльнай культуры краіны. Выставу падрыхтавалі спецыялісты Інбелкультуа пры актыўным удзеле Творчага саюза “Фотамастацтва”.

Тайным галасаваннем глядачоў былі вызначаны аўтары лепшых здымкаў, прафесіяналы і аматары. У заключэнне на панадворку музея ладзіўся канцэрт гурта “Ветах” з Універсітэта культуры і мастацтваў.

СВЕТ МАСТАЦТВА

Праз Манпарнас — дадому...

Уражанні пасля наведвання выставы “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі”

Іван Іванаў

Пасядзецца ў знакамітым кафэ “Рагонда” разам з вялікімі Пабла Пікаса, П’ерам Бернарам, Фернанам Лежэ, Амадэа Мадэльяні, а таксама з мастакамі Парыжскай школы з Беларусі? Палётаць разам з Маркам Шагалам і яго закаханымі над яго любімымі Віцебскам? Лёгка! Падключайце толькі своечасова сваё ўяўленне — каб не выпасці выпадкова з чароўнай лодкі. А, што за лодка такая? Яна перавозіць нас у Парыж, на Манпарнас, на пачатак мінулага стагоддзя — гэтак на сто гадоў у даўніну. Яе для аматараў тонкіх мастацкіх адчуванняў і перажыванняў з трохі нават багемным шыкам (у так званай інтэрактыўнай частцы выставы — кавярні, стылізаванай пад парыжскую “Рагонду”, пад час вернісажу падавалі смачную каву і не толькі, можна было не проста пакаштаваць, але і паесці чырвонай ікры ды ўсялякіх іншых далікатэсаў...) змайстраваў Белгазпрамбанк. А “ветразі” ды ўсялякі там іншыя такелажы для выставы-арт-праекта “Мастакі Парыжскай школы з Беларусі. 3 карпаратыўнай калекцыі Белгазпрамбанка, музейных і прыватных

збораў” дапамаглі змайстраваць спецыялісты Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі і прыватныя калекцыянеры.

Наконт таго, чаму цяпер — а не дзесяць гадоў таму зладзілі выставу. Бо кошт многіх з карцін, прадстаўленых на выставе, як гаворыцца, зашкальвае. Чытыры залы рарытэтаў. Прадстаўлены творы як сусветна вядомых ужо Марка Шагала, Хаіма Суціна, Восіпа Цадкіна, так і васьмі добра вядомых у Заходняй Еўропе, а ў Беларусі выстаўленых, бадай, упершыню ў такім маштабе Пінхуса Крэменя з Жалудка, Мішэля Кікоіна з Гомеля, Восіпа Любіча з Гродна, Сэма Царфіна са Смiлавіч, Роберта Геніна з Клімавіч, Надзі Хадасевіч-Лежэ з вёскі Асецішчы пад Докшыцамі, Яўгена Зака з Магільна, Якава Балглея з Брэста. Не бяруся я лічыць, але гэта, пэўна, кошт невялічкага завода... Ну, калі карціны прадаць з аўкцыёнаў і канвертаваць, як нехта з эстэтаў пажартаваў, з мовы вобразаў на мову сучасных бізнесменаў. І дзякуй Богу, што ніхто не спяшаецца займацца такой “канвертацыяй”!

“Уладзімір Караткевіч, помніцца, у свой час гаварыў: маўляў, усё беларускае мастацтва значна

Карціны мастакоў Парыжскай школы з Беларусі ў Мастацкім музеі

пабагацее, калі ў нашым грамадстве з’явіцца новыя Савы Марозавы”, — згадвае словы сябра, задаволена ўсміхаючыся, прафесар Адам Мальдзіс. Ён, дарэчы, і сам нямагла папрацаваў дзеля таго, каб адбылося такое вяртанне землякоў з Парыжа. Як і старшыня нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны, які таксама ў зале. У элітным асяродку і размова прафесара Мальдзіса па-нямецку з гэткай жа сівавалосай паненкай паважанага веку на фоне карцін вядомых парыжан з

беларускім мінулым выглядае натуральнай. Такі цяпер час. Банкіры ўкладваюць грошы не толькі ў нерухомаць, але і ў карціны, кошты якіх растуць, будзем рэалістамі, пэўна, хутчэй, чым золата.

Мастацтвазнаўцы сцвярджаюць, што на выставе прадстаўлена каля 100 карцін, графічных твораў і адна скульптура нашых вядомых землякоў. А я б сказаў: у музеі адноўлена цэлая эпоха ў мастацкіх вобразах. Прычым з густам. Пасучаснаму. І за тое — дзякуй усім: хто тварыў. Хто памятаў пра нашы

скарбы ў Парыжы. І хто скупляў для Бацькаўшчыны тое, чаму, па праўдзе кажучы, няма цаны.

Дарэчы. Выстава арт-праект — вынік сумесных намаганняў фінансавых, дыпламатычных і культурных колаў. Пашчыравалі акцыянеры Белгазпрамбанка, якія вылучылі немалыя сродкі на быццё твораў на еўрапейскія аўкцыёнах, Нацыянальная камісія па справах ЮНЕСКА, Міністэрства культуры, пасольствы Беларусі ў Францыі, а таксама ў Вялікабрытаніі і Паўночнай Ірландыі, Нацыянальны мастацкі музей, Дом-музей Марка Шагала ў Віцебску, прыватныя калекцыянеры з Беларусі і замежжа. Вось такая талачка! На выставе ўпершыню прадстаўлены творы Марка Шагала з калекцыі Мастацкага музея, гэта падарунак Белгазпрамбанка. Дзве акватынты майстра позняга перыяду, падпісаныя ім, з’явіліся ў Мінску толькі сёлета. Выстава яшчэ будзе дэманстравацца ў абласных гарадах краіны і там, дзе нарадзіліся прадстаўленыя на ёй мастакі. Ёсць падрабязны каталог і серыя паштовак, перавыдадзена кніга Уладзіміра Шчаснага “Мастакі Парыжскай школы родам з Беларусі”.

ГЛЫБІНКА

Сучасны погляд на даўнія скарбы

За чатыры дні аўтападарожнікі пераадолелі больш за паўтары тысячы кіламетраў па Палессі. Што цікавага яны паспелі там пабачыць?

Іван Ждановіч

Фотамайстар Віталь Раковіч у захапленні ад вандроўкі, у якой пабываў. Фармаг дзеі адметны: маршрут для 16-ці энтузіястаў-мінчан, што вандравалі на чатырох аўто, распрацаваў спецыяліст па экатурызме Сяргей Сідарук. Чым кіраваліся? Вандравалі па месцах, звязаных з Бонай Сфорцай, жонкай-італьянкай польскага караля Жыгімонта I з 1518 года. Былі арганізаваны сустрэчы па маршруце — аўтакараван на чале з Віктарам Лявоным усюды чакалі. Ну і добрых фатамайстроў, Дзмітрыя Невяроўскага і Віталія Раковіча, запрасілі: каб было, як гаворыцца, прыгожа ўспамінаць прыгоды.

Як прыемны сюрпрыз успрынялі вандроўнікі “змену сродкаў”: арганізатары далі ім магчымасць прайсці з дзесяць кіламетраў па рацэ Случ, левым прытоку Прыпяці, на байдарках. Гэта, дарэчы, папулярны водны маршрут Беларусі. Былі невялічкі дождж, узрушаюча прыгожая рака, амаль ручныя бабры, магутныя пойменныя дубровы... А галоўнае — вандроўнікі зразумелі: і ў водным турызме ёсць свае асалоды. Наперадзе ж быў легендарны Тураў, з аглядам мясцовых славетасцяў, прыгожыя надпрыпяцкія пейзажы з вялікімі курганамі, начлег у Жыткавічах, знаёмствы з гасціннымі палешукамі ды іх адметнай гаворкай. “Выдатная кампанія, прыемныя і цікавыя людзі, — згадвае Віталь Раковіч. — І вельмі загадкавы маршрут, часам, як нехта жартаваў, невядомы і самім арганізатарам. І на самой справе Палессе — гэта зусім іншая Беларусь, са сваім адметным побытам, архітэктурай, менталітэтам, які адчуваем, нягледзячы на шмат-

гадовае “пранікненне” цывілізацыі і меліярацыі. Вельмі добразычлівыя людзі: вам дастаткова для шчырага кантакту проста першаму павітацца. Маленькі чысты свет. І вельмі адкрыты...”

Пачатак наступнага дня запомніўся вандроўнікам гонкамі на джыпах па рачной водмелі, далей былі знакамітыя Альманскія балоты. Экспедыцыя прабралася па

Супрунчыка, цяперашыга гаспадара палескіх скарбаў.

Шмат сустрэч, назіранняў, а таксама і фотакадраў было ў Давыд-Гарадку, Століне, Манькавічах і, пасля пантоннай пераправы цераз Прыпяць, у сталіцы Палесся — Пінску. Віталь Раковіч заўважае: у горадзе шмат архітэктурных помнікаў, ён дагледжаны і ў нечым нават эстэцікі, што дазваляе фотамайстру па-

ВІТАЛЬ РАКОВІЧ

Палескі пейзаж у вечаровых промнях

русі асабліваць: блакітная Траецкая царква (1784 год) мірна суседзіць з касцёлам 1820 года, таксама Троіцкім. І мясцовыя жыхары абсалютна ўсе ахвотна “ідуць на кантакт” з членамі экспедыцыі: як хлапчuki, так і людзі паважанага ўзросту. У цэнтральных раёнах, заўважае В. Раковіч, такое не часта сустрачаеш, а там “шчырая цікаўнасць і гатоўнасць пазіраваць перад фотаапа-

пастаяльцаў будзе гатовая прыняць адрэстаўраваная этнахатка на беразе возера з жураўлём.

Моталь з яго знакамітай мотальскай каўбасой, што вырабляецца па старадаўніх рэцэптах, Іванава (радзіма Напалеона Орды), Дастоева (радзіма Фёдора Дастаеўскага), Моладава са своеасаблівай каталіцкай капліцай. Заказель — радавое гняздо шляхецкага роду Ажэшкаў з капліцай, збудаванай у стылі неаготыкі, якая дзівіць вытанчанасцю пры невялікіх памерах. “Яна проста лунала на ўзгорку ў промнях сонца, якое заходзіла...” — у захапленні ад убачанага фотамайстар. Яшчэ пераправа цераз Прыпяць, шлях у бок Пружанаў, на начлег. Там вандроўнікаў чакалі прысмакі ў кафэ “Афрыка”. Гаспадары яго — сапраўды з Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі: прыехалі ў гады перабудовы неспці слова Божае, ды і засталіся. Краязнаўчы музей у сядзібе Швыкоўскіх, музей “Успаміны Бацькаўшчыны” знакамітага ўжо народнага майстра Мікалая Тарасюка ў вёсцы Стойлы. Манахы місіянераў і Троіцкі касцёл у вёсцы Лыскава. На шляху дадому ў Ружанах экспедыцыя толькі “заскочыла” ва ўнутраны двор Палаца-рэзідэнцыі Сапегаў, і эфектны кадр паспелі адзняць: караван аўто ў промнях заходзячага сонца на фоне велічных руін. Былі яшчэ на маршруце Палац Пуслоўскіх у Косаве і музей-сядзіба Тадэвуша Касцюшкі — і больш як 200 км да Мінска.

Фотамайстар Віталь Раковіч лічыць, што тым шляхам могуць “аўтавандраваць” па краіне ўсе, хто жадае пабачыць сапраўдныя скарбы беларускай глыбіні. У інтэрнэце, на Youtube-канале ЗНЯТА, выкладзены як фотасправаздача з вандроўкі, так і слайд-фільм па выніках экспедыцыі.

Прыгажосць Палесся – розная і шматбагатая

бездаражы ў сарцавіну ўнікальнай мясцовасці, і з высознай — 36 метраў — вышкі кожны мог пабачыць тую грандыёзную, непаўторную прыгажосць. Далей на маршруце — вёска Цярэблчы і яе галоўная славетасць: этнамузей, сабраны рукамі народнага майстра Івана Піліпавіча

раўнаць Пінск з вельмі любімым ім старым Гродна.

Трэці дзень — вёска Высокая, цэнтр Спораўскага бізаканніка, Жаберскі замак-крэпасць, ад якога мала што ацалела, вёска Бездзеж і яе знакамітыя фартушкі. Там, дарэчы, сустраляся характэрная для Бела-

ратам выклікалі павагу і ўзмацнялі непараўнальную атмасферу выдатнага краю. “Бездзежскі фартушок” — яшчэ адзін этнамузей, які наведалі вандроўнікі, захапіліся: наколькі ж тонкім можа быць палатно з лёну, і якім вытанчаным адзенне з яго. Дарэчы, неўзабаве першых

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

І восень не маркота, калі ёсць работа

Назва другога восеньскага месяца паходзіць ад слова “кастрыца”: у гэтую пару сяляне апрацоўвалі лён і каноплі, з якіх ападала шмат кастры.

4 кастрычніка прысвятак Пранцішак у каталікоў: “На Пранцішка зярнят шукае ў полі мышка”. З 7 па 14 кастрычніка на Мядзельшчыне Бабіна лета — час жаночай працы на агародах. Таксама варажылі на шчаслівую бабку-павітуху: кожнай з вядомых у наваколлі пупарэзніц “выдзяляўся” пэўны дзень на гэтым тыдні.

Калі дзень сонечны, то бабуля, якой ён прысвечаны, мае “лёгкую руку”, роды пройдуць лёгка. У мужчын тыдзень называецца Жалезны: яны змазваюць жалезныя прылады працы, каб не ржавелі.

9 кастрычніка — Іван Шаптун, Іван Пакроўны або Багаслоў, які “сваты разаслаў”: заканчвалася пара сяўбы азімых, іншых палывых работ, пачыналі ладзіць вяселлі.

За тры дні перад Пакровамі — Пакроўны бацька. На Магілёўшчыне адзначаюць Дзяды, якія тут называюць Пакроўцы.

ІВАН ЖДАНОВІЧ

За кроснамі не засумуеш!

На Вілейшчыне таксама адзначаюць Дзяды, але на працягу тыдня — па чарзе ў розных вёсках. А па-

мянуць нябожчыкаў прыходзяць сваякі з іншых вёсак.

14 кастрычніка — Пакровы або Трэцяя Прачыстая, народнае свята глыбокай восені. Дзяўчаты звязвалі з гэтым святам мары пра замужжа: “Святая Пакрова, пакрый зямлю лісточкам, а мяне, маладую, платочкам”. Што гэта за сімвал? На вяселлі з маладой здымалі вянок і свякроў пакрывала яе галаву платком у знак таго, што пачынаецца новая пара яе жыцця, жаночая.

На тыдні з 14 па 21 кастрычніка ўсе дні размяркоўваліся паміж

дзяўчынками, якіх ужо прынялі ў дзеўкі: па надвор’і свякрохі вызначалі характар будучых маладух. Калі дзень сонечны, то нявестка будзе ласкавая, прыветная.

Сярод астатніх прысвяткаў месяца выдзяляецца свята млынароў Марцін, 25 кастрычніка. Млынары на Ашмяншчыне адзначалі яго на каменным крузе святочнай трапезай. А на Барысаўшчыне елі гусей: “Марцін святы — губіцель гагаты”. Нядбайных гаспадароў стыдзілі прыказкай: “Хто сее да Лукі (31 кастрычніка), не будзе мець ні хлеба, ні мукі”.